

Erikoistutkija Minna Pappila

Yhteiskunnan muutos/Murroksen ohjaus

30.4.2024

SYKE/2024/905

Eduskunnan ympäristövaliokunta

YmV@eduskunta.fi

Viite: Ympäristövaliokunta 3.5.2024 klo 9:30 HE 41/2024 vp Asiantuntijapyyntö

Asia: HE 41/2024 vp Hallituksen esitys laiksi luonnonsuojelulain muuttamisesta

<https://www.eduskunta.fi/pdf/HE+41/2024>

Suomen ympäristökeskuksen asiantuntijalausunto

Suomen ympäristökeskus (Syke) kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan ympäristövaliokunnalle koskien luonnonsuojelulain muuttamista RED III -direktiivin voimaan astumisen vuoksi.

Syke pitää positiivisena, että hallituksen esitys painottaa Natura-arvioinnin ja YVA-menettelyn yhdistämistä edellyttävässä 35 §:n muutoksessa, että Natura-arvioinnissa edellytettävät tiedot ja arvioinnin johtopäätökset ovat ympäristövaikutusten arviointiraportissa selvästi erotettavissa ja tunnistettavissa niin, että niitä voidaan tarkastella erillään YVA-selostuksen tiedoista ja johtopäätöksistä. Tämä on tärkeää siksi, että YVA- ja Natura-arvioinnin menettelyissä ja tavoitteissa on merkittäviä eroja ja YVA ei voi korvata Natura-arviointia.

Syke painottaa em. arviointimenettelyjen yhdistämisen käytännön toteuttamisessa varovaisuusperiaatteen noudattamisen tärkeydestä: YVA-arviointi ei ole asianmukainen, mikäli Natura-arvioinnin osuus on puutteellinen. Näin minimoidaan riski, että Natura-arviointien laatu heikkenisi. On hyvä, että hallituksen esityksessä luvataan lisää tätä koskevaa ohjeistusta. Ohjeistuksen lisäksi myös riittävät asiantuntijaresurssit tulee huomioida.

Lisäksi Syke toteaa Natura 2000 -alueiden osalta, että lähtökohtaisesti tulee aina pyrkiä siihen, että suojelualueverkostoon kuuluvia alueita ei käytetä ko. hankkeisiin. Jos kuitenkin tähän päädyttäisiin, Natura 2000 -alueiden osalta on varmistettava tarkasti, ettei hankkeelle tai suunnitelmalle ole vaihtoehtoja ratkaisua.

Hallituksen esityksessä mainitaan, että ympäristöministeriö ryhtyy viipymättä tarvittaviin toimenpiteisiin, mikäli 39 §:n erittäin tärkeää yleistä etua koskevien säännösmuutosten seuranta osoittaa, että säännösten soveltamisalaa olisi perusteltua rajoittaa direktiivin mahdollistamin tavoin. Syke pitää tätä seurantaa erittäin tärkeänä, sillä hankkeet tulevat selvästi lisääntymään lähitulevaisuudessa ja kaikki uusiutuvan energian hankkeet eivät aina ole erittäin tärkeän yleisen edun mukaisia tai kansanterveyttä ja turvallisuutta palvelevia.

Uusiutuvan energian hankkeita on hyvin monenlaisia ja niiden ympäristövaikutukset sekä taloudelliset ja sosiaaliset vaikutukset riippuvat useista eri tekijöistä, kuten hankkeiden tyypistä, laajuudesta, sijoittumisesta, vertailukohdasta ja aiheutuvista kerrannaisvaikutuksista (Soimakallio ym. 2022). Ehdotetut lakimuutokset ovat omiaan lisäämään luonnonarvojen asteittaista nakertamista ja yhtenäisten luontoalueiden pirstoutumista.

On hyvä, että hallituksen esitys painottaa, että lakiin ehdotettavilla muutoksilla ei lievennetä poikkeuksen myöntämisehtoja. Edelleen on siis lintujen ja muiden tiukasti suojeltavien lajien osalta varmistettava, ettei hankkeelle ole muuta tyydyttävää ratkaisua eikä poikkeusluvasta ole haittaa eliölajin suotuisan suojelutason säilyttämiselle tai sen saavuttamiselle. Samoin on tärkeää HE:ssä oleva muistutus, että LSL 39 §:ssä ja 83 §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessäkin hakijalla ei ole automaattista oikeutta saada poikkeusta, vaan viranomaisella on harkintavalta punnita hanketta puoltavaa erittäin tärkeää yleistä etua suhteessa luonnonsuojelun yleiseen etuun.

LSL 70 §:än ehdotettu uusi 5 momentti asettaa ehtoja tilanteille, joissa tappamista tai häiritsemistä ei nähtäisi tahallisenä. Lakiehdotuksen ja HE:n teksti on tältä osin täsmentynyt. Uuden säännöksen soveltamisessa on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että tappamisen välttämiseksi ja häiriöiden estämiseksi tehdään riittävän tehokkaita toimia. Nämä toimet tulisi yksilöidä jo hankkeen lupahakemuksessa.

RED III-direktiivin artiklassa 16b(2) viitataan mahdollisiin pilottihankkeisiin, joissa jäsenmaa voisi testata uusia lieventäviä toimenpiteitä estämään suojeltujen lajien tappamista, häiritsemistä ja muita mahdollisia ympäristövaikutuksia. Suomen ympäristökeskus katsoo, että uusien lieventävien toimenpiteiden käyttöön voi myös sisältyä riskejä. LSL:in tulisikin direktiivin implementoimiseksi lisätä säännös, jossa veloitetaan valvontaviranomainen vaatimaan korvaavia toimenpiteitä, mikäli lieventävät toimenpiteet eivät ole osoittautuneet vaikuttaviksi. Seurantasuunnitelma olisi hyvä laatia osana YVA- tai Natura-arviointia, mikäli sellainen on hankkeessa tehtävä.

Lausunnon ovat valmistelleet erikoistutkija Minna Pappila, erikoissuunnittelija Marita Arvela ja kehittämispäällikkö Minna Pekkonen

Viitteet:

Sampo Soimakallio, Päivi Tikkakoski, Johanna Niemistö, Mikko Savolahti, Antti Rehunen, Jyri Seppälä, Mikael Hildén: Hiilineutraali Suomi 2035 – ilmasto- ja energiapolitiikan toimien ympäristövaikutusten arviointi, Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:64.

Jakelu: YmV@eduskunta.fi
Kopio: kirjaamo@syke.fi

